

ÚVODNÍ SLOVO

Hlavním tématem sborníku v rámci ediční řady *Dissertationes Archaeologicae Brunenses/Pragensesque* je výzkum vrcholně až pozdně středověké keramiky, ale zahrnuje i studie věnované jak starším, tak i mladším chronologickým obdobím. Společným jmenovatelem jsou otázky metodických postupů výzkumu keramiky. Sborník zahrnuje především příspěvky týkající se experimentální výroby keramiky, aplikace deskripčních systémů a interdisciplinárního výzkumu keramiky ve spolupráci s přírodovědnými obory. Smyslem sborníku je získání přehledu o současných trendech výzkumu keramiky především z pohledu mladých badatelů.

Publikace vychází z příspěvků, které zazněly na Semináři k vrcholně a pozdně středověké keramice a experimentálním workshopu studia hrnčířských postupů při výrobě keramiky, dále byla možnost publikování nabídnuta autorům příspěvků z letního 7. workshopu ke středověké a novověké keramice.

Seminář k vrcholně a pozdně středověké keramice s experimentálním workshopem proběhl v meziuniverzitní spolupráci Katedry archeologie Filozofické fakulty Západočeské univerzity v Plzni (dále KAR) a Ústavu archeologie a muzeologie Filozofické fakulty Masarykovy univerzity v Brně (dále ÚAM). Realizace semináře a workshopu byla podpořena Západočeskou univerzitou v rámci podpory studentských vědeckých konferencí SVK1-2015-018.

Seminář a workshop navazují na pravidelnou každoroční tradici workshopů ke středověké a novověké keramice pořádaných ÚAM v Panské Lhotě u Jihlavy od roku 2012. Seminář a workshop se uskutečnily ve dnech 27.–30. 4. 2015 na vědecko-výzkumné stanici ÚAM v Panské Lhotě č.p. 31. Ta byla zvolena jako místo konání workshopu vzhledem k zázemí (ubytovací kapacitě) a vybavení pro realizaci experimentů s keramikou (hrnčířské kruhy, keramická pec).

Seminář s workshopem byl primárně určen studentům magisterských a doktorských programů oboru archeologie. Hlavním cílem akce bylo rozšířit schopnosti a znalosti studentů, kteří se zabývají především zpracováním vrcholně a pozdně středověkých keramických souborů. V rámci semináře byly prezentovány současně výsledky výzkumu vrcholně a pozdně středověké keramiky. Semináře a workshopu se účastnili přední odborníci na středověkou keramiku v Čechách a na Moravě, kteří jsou současně i školiteli některých magisterských a doktorských prací. Zastoupeni byli rovněž specialisté oborů mineralogie a geologie, a to vzhledem k současnému trendu interdisciplinárního výzkumu keramiky s využitím celé řady přírodovědných analýz. Pozváni byli i současní keramici věnující se tradici hrnčířské výroby, kteří se podíleli především na odborném vedení a zajištění průběhu experimentálního workshopu. Ten byl zaměřen na testování dnes již archaických hrnčířských technik tvarování a modelace středověké keramiky a věnován diskusím nad dalšími možnostmi interpretace technologických stop na keramice a jejich experimentálního výzkumu.

V rámci dopoledního bloku semináře bylo prezentováno celkem čtrnáct příspěvků. Všechny tyto příspěvky ve sborníku publikovány nejsou, a proto zde stručně uvádíme jejich přehled. Dva příspěvky se věnovaly experimentální archeologii a keramice. Příspěvek kolektivu K. Doležalové, K. Slavička, Z. Bočkové a J. Těsnohlídka (ÚAM a Ústav geologických věd PřF MU) shrnul výsledky experimentální výroby keramiky v postavené replice hrnčířské pece v Panské Lhotě v sezoně 2014. Pavel Macků (NPÚ, ú. o. p. v Telči) představil experiment s výrobou středověké zásobnice z keramického těsta ostřené tuhou. Zapojení archeometrických analýz při zpracování keramických souborů bylo prezentováno v příspěvcích M. Hlavici (ÚAM) o keramice se značenými dny jako pramenu k poznání sociálních a ekonomických aspektů Velké Moravy, J. Petříka (Ústav geologických věd PřF MU) a K. Neumannové (Katedra archeologie FF UHK) o využití počítačové tomografie pro studium formovacích technik a organického ostřiva. Výsledky petrografických a chemických analýz na keramickém souboru z obléhací polohy u hradu Lichnice představili K. Doležalová a K. Slaviček (ÚAM a Ústav geologických věd PřF MU). J. Petřík a K. Slaviček (Archaiia Brno, o. p. s., a Ústav geologických věd PřF MU) prezentovali výsledky analýz středověké a novověké glazované keramiky z Veselí nad Moravou. Z opevněných sídel byla představena vrcholně středověká keramika z hradu Třemšína (okr. Příbram) T. Kroftou (KAR), fragment nádoby kameniny tzv. Falkeho skupiny z hradu Gutštejna L. Hoblem (KAR) a glazovaná keramika z Veselí nad Moravou ve středoevropském kontextu L. Sedláčkovou (Archaiia Brno, o. p. s.). Z městského prostředí byla L. Čapkem (KAR) prezentována keramika z Českých Budějovic. H. Krasanovská (KAR) ve svém příspěvku seznámila účastníky semináře s keramikou českoleského výrobního okruhu na příkladech dvou městských lokalit Tachov a Planá. Dva příspěvky se týkaly mladší tradice výroby keramiky. A. Koucká (ÚAM) nastínila vývoj keramické výroby na Moravě v období novověku až do konce 19. století a A. Netopilová (Vyšší odborná škola restaurátorská v Brně) představila aktivity pracovníků a studentů oboru Konzervování a restaurování keramiky, kteří se vedle výroby a restaurování keramiky zabývají různými typy výpalů. V rámci příspěvků zazněla i reflexe nově vydané knihy B. Jervise, *Pottery and Social Life in Medieval England* (L. Čapek).

V rámci workshopu byly testovány různé keramické hmoty s různými příměsemi a jejich vhodnost k výrobě keramiky – a to jak průmyslově upravené jíly, tak i různé přírodní jíly či hlíny ze starých cihelen z různých oblastí Čech a Moravy. Z ostřív byl používán písek, grafit a slída. Byla demonstrována výroba keramiky vytáčením na kopacím hrnčířském kruhu (M. Cvejn) a výroba keramiky obtáčením z válek na otočné podložce podle předlohy vrcholně středověkých tvarů hrnců z 13. století z Brna (A. Netopilová). Ve večerních hodinách proběhl výpal keramiky v ohništi.

Kateřina Doležalová, Ladislav Čapek

Mgr. Kateřina **Doležalová**, Ústav archeologie a muzeologie Filozofické fakulty Masarykovy univerzity, Arna Nováka 1, 602 00 Brno, katkadolezalova@seznam.cz

Mgr. Ladislav **Čapek**, Ph.D., Katedra archeologie Filozofické fakulty Západočeské univerzity v Plzni, Sedláčkova 15, 306 01 Plzeň, capekla@kar.zcu.cz

Obr. 1. Účastníci Semináře k vrcholně a pozdně středověké keramice s experimentálním workshopem při přednáškové části. Foto Archiv ÚAM FF MU.

Obr. 2. Výroba hrnce z válků na otočné podložce (A. Netopilová). Foto Archiv ÚAM FF MU.